

bi človek mislil, da so bili ravnokar božični prazniki, ne pa velikonočni. Pri vsem tem pa letos hudi mraz ni posebno dolgo trajal in sneg je dostikrat zapadel na nezamrznena tla, kar vedno kmetovalca mora spraviti v skrb, posebno pa uže letos, ko so padle tako velike množine snega.

Ali je naše ozimno žito kaj trpelo škode vsled hude zime ali ne? to je vprašanje, kojega sem uže velikokrat čul. Ako je ozimno žito poškodovano, kaj je storiti?

Na to odgovarjamo, in sicer na prvo vprašanje:

Če je ozimno žito kaj trpelo, se ne dá kar tako splošno povedati, ker množina snega, ki je na polji ležala ali pa še leži, ni povsod enaka bila. To preiskavati in določiti je reč vsacega posameznega gospodarja. Vsak gospodar naj toraj svoje njive preiskuje, kakor hitro sneg skopni in se tla toliko osušijo, da je moč na njivo iti, ne da bi se stopinje ondi poznale. Preiskavanje se mora raztezati na celo rastlino, to je, pregledati, ali so koreninice in pa srčni listi rastlin zdravi in ne gnjili. To preiskavanje letos posebno priporočam, in sicer ob pravem času, da je mogoče naročiti ali si preskrbeti drugo seme za slučaj, da je potrebno njive še enkrat obdelati in obsejati.

Ako je ozimno žito le precej močno trpelo, ni družega sredstva, kakor njivo preorati in jo z drugim sadežem ali semenom posejati. Če bi tudi pustili stati ozimno žito, kojega je le tretjina poginila, bi se njiva tako s plevelom zarastla, da bi prav malo pridelali ter na leta imeli opravila s plečvo plevela. Kot sadež, ki bi ga priporočal na mesto ozimnega žita, je jara pšenica in rž, turšica, morebiti tudi ječmen, kjer so tla za-nj, potem proso in pa mešanica iz enega dela grahore in dveh delov ovsa itd.

Ako pa žito ni toliko trpelo, da bi ga morali podorati, potem naj se pa pšenica z brano prevleče, kakor hitro se tla posuše in je mogoče z živino na njivo. Ko je pšenična njiva z brano prevlečena, naj se povali; ravno tako storimo tudi z ržjo.

Pri nas, ko imamo vendar še povsod dosti lesa, naredi si lahko vsak gospodar sam svoj valjar. Za to ne rabi družega kot okrogel brun, ki je 6 do 7 čevljev dolg ter ima v premeru 18 do 20 palcev. Temu brunu se ljubje snažno olupiti ter ga pravilno okroglega naredimo. Tak brun se dene v ojnice, ki so za vprego pripravne in narejen je valjar za silo. Kmetovalec dobi s takim valjarjem jako koristno in ceno orodje v svojo last.

Jaz se ne morem prečuditi, da se pri nas tako redkokrat dobi kje kakošen valjar, med tem, ko po družih deželah, kodar jim gré za les bolj trdo, ni kmečke hiše, koje bi ne imele valjarja; pri veleposestniku je pa to samo po sebi razumljivo.

Prevaljanje žita bi se ne smelo opustiti v nobenem gospodarstvu, to se ve da le spomladi, ker se z njim zemlja k semenu ali koreninam pritisne, ob enem pa valjana zemlja dalje časa obdrži tako potrebno spomladansko vlažnost.

## Priprosti način naprave superfosfatnega gnoja iz živalskih kosti.

„Le ona kmetija v resnici tudi kaj veljá, pri kateri se nahaja zadosta dobrega gnojá“, veli stara in istinita prislovica. Kako pa še dandanašnji po nekod kmetovalci za dober in koristen gnoj skrbé, brez katerega se na zaželen pridelek zanašati ni, je zares več, nego žalostno. Najboljši gnoj je „gnojnica“;

ako se sama izpod gnojnega kupa odtakati ne more, preskrbi ji nevednež v svojo veliko lastno škodo sam odvod, da se mu, če le mogoče, po poti odteka in popolno poizgubi. S tem se kraj onesnaži in ob vročem poletju pa tudi zrak okuži. Pepel, kakoršnega se od 1000 kilogramov raznega sežganega lesa dobi ubogih 10—12 kilogramov, se lahko mišljeno stari mernik za par nepomenljivih soldov pepeluharjem prodaja, kateri sosebno po naših krajih tako rekoč slednji dan s svojimi pepel nabiralnimi sodi okoli po vaséh krožijo. Isto tako se tudi živalske kosti brez vse koristi ali zavržejo ali pa cunjarjem za par bornih šivanjk, malo cvirna ali pa za kak „pipec“ prepuščajo. Koliko škode nastane vsled tega po gotovih krajih samo v enem letu gledé zavrženih prekoristnih in najtečnejših gnojil, skoraj povedati mogoče ni! — Tužna istina — nasledek starim podedovanim škodljivim navadam!

A o tem nisem namenjen danes dalje govoriti; povedati pa hočem domačim kmetovalcem, kako si morejo tudi sami na prav lahek in priprost način iz živalskih kosti dobrega in tečnega gnoja napraviti in prirediti.

Večkrat čita se v enem ali drugem kmetijskem časniku, v eni ali drugi kmetijski knjigi o superfosfatih kot prav dobrem, tečnem in med kmetijskimi naprednjaki jako priljubljenem gnoju; a le malo jih je, katerim bi bi tak gnoj poznat, še redkeji so pa oni, kateri bi umeli to prekoristno gnojilo si sami narediti. Vsakdo, kdor se s poljedelstvom ukvarja, moral bi dobro vedeti, da sta pepel in apno posebno dobro gnojili, in da ob pomanjkanji fosforove kisline v dotični zemlji ni pričakovati pravega pridelka gledé dobrote žitnega zrnja, sočivja, družega semena in gomoljin. Živalske kosti pa ravno te tri snovi v obilnih odstotkih obsegajo in so njihni najpoglavitejši obstojni deli. Superfosfatni gnoj napravlja in prireja se iz raznih fosfatov; a eden najboljših je oni, katerega napravimo iz živalskih kosti. Koliko takih kosti bi se moglo samo v enem letu (osobito po mestih) v mili domovini pribrati in ukoristiti, ne morem ravno povedati. Bilo bi jih pa gotovo na stotine kvintalov. — Ves ta dragoceni zaklad zavrže se pa tako rekoč brez vse koristi, brez vsega haska.

O napravi superfosfatnega gnoja iz kosti piše „Oekonom“ nekako tako-le: Vzame in preskrbi naj se pred vsem zadosta velika posoda (čeber ali pa kak star in primeren sod), v katerega naj se vlije 100 litrov vode; tej vodi naj se potem jako varno in previdno dodá in prilije še 45 kilogramov navadne žveplene kisline ali kakor po domače ljudstvo tej tekočini pravi: hudičevega olja. Posebne previdnosti je pri žvepleni kislini zato treba, ker ta, ako se ž njo obleka kaj pokaplje ali celó polije, obleko prec razjé, ako pa s kožo našo v dotiko pride, tudi kožo prec počrni.

Ob prilivanji žveplene kisline v pripravljeno vodo razvije in nastane sama ob sebi intenzivna vročina v tej mešanici. V tako napravljeno mešanico, obstoječo iz 100 litrov vode in 45 kilogramov navadne žveplene kisline zmeče se prec potem še 100 kilogramov živalskih kosti; kosti za to so dobre, če so tudi še tako stare in na oko slabe videti. Žveplena kislina prav prec prične kosti kemično krojiti in razjedati in jih v posledici v neko bolj redkemu testu podobno tvarino spremeni. Posoda, v kateri se ta kemični proces vrši, naj bode med tem časom pokrita; a njena vsebina naj se pa od časa do časa (najbolje s primernim lesenim drogom) dobro premeša. Ko so se vse kosti popolno razvezale in se v nekak klej spremenile, naj se posoda vse tvarine (najbolje na pod v skednju) izprazni; tej iz kosti nastali in kleju podobni tvarini primešati

mora se potem štirikrat toliko suhe in drobne prsti (zemlje) ali pa cestnega prahu, kot je tvarine same bilo. To vse skupaj meša in premetava se potem z lopatami toliko časa, da se je vse skupaj dobro spojilo in se nam zopet v nekak prah spremenilo. Suha prst ali pa cestni prah (kar se je ravno za primes vzelo) posrka v-se gnojilne snovi (dele) razvezanih (bolje raztopljenih) kosti, jih obdrži zvezno in pospeši enakomerno razdelitev njihovo.

Cele kosti razpadejo in raztopé se v imenovani mešanici vode in navadne žveplene kisline v 6 do 8 tednih; v drobne koščke raztolčene v teku k večem 3 tednov, a v moko zmlete pa uže v 3—4 dnevih. Mesto suhe (drobne) prsti in cestnega prahu more se za primes raztopljenim kostem tudi mavec ali gips prav koristno rabiti.

Na ta način iz kosti pripravljeni umetni gnoj je najboljši, a pri vsem tem pa tudi poceni in ne drag.

Ako vzamemo, da se za dobro pognojitev enega hektara njiv potrebuje 24 do 30 tisoč kilogramov dobrega in poštenega hlevskega gnoja zadostovalo nam bode za enako dobro pognojitev istega kompleksa 350 do 400 kilogramov iz živalskih kosti pravilno narejenega superfosfatnega gnoja; tako trdi dr. G. Marek.

Superfosfatni gnoj prilega se skoraj vsaki zemlji in se pri vseh sadežih ne le pri zrnji (žitju), nego tudi pri sočivji, korenstvu, gomoljinah, krmskih rastlinah, kakor tudi na travnikih posebno dobro splačuje. Superfosfatni gnoj ima tudi to posebno lastnost, da, kakor vsi hitro vplivajoči fosfati, pospešuje hitrejšo dozorevanje rastlinam in njihovim sadežem ter s tem ob enem njihovo vrednost gledé dobrote znamenito pomnoži, kar je gotovo tudi veliko vredno.

Dragi kmetovalci slovenski! Ne zametujte toraj lahkomišljeno živalskih kosti, kakoršnih more se med letom v vsaki vasi, v vsakem trgu in kraju mile domovine prav veliko nabrati, katere bi v superfosfatni gnoj podelane zopet po drugi strani obilnega dobička dajale in donašale. Dandanašnji je pa uže tako, da je treba vse, tudi na prvi pogled nepomenljive reči in malenkosti si v prid obračati, ter si tako svojo eksistenco od vseh strani krépit in osigurati.

M. Rant.

## Vprašanja in odgovori.

*Vprašanje 13.* Kaj mi je storiti s svinjo, ki je uže čez polovico opitana, pri kateri sem pa še le zdaj zapazil, da je breja? (L. P. v A.)

*Odgovor.* Ako je Vaša na pol opitana svinja breja, ne preostaja Vam drugzega storiti, kakor nadaljevanje pitanja opustiti. Krmite jo s primernimi krmili toliko, da ni lačna. Se ve da je svinja sedaj navajena na veliko krme, zato je treba polagoma ji krmo skrčiti. Pregibanje na zraku ji bode dobro delo, prašički bodo pa gotovo majhni in shujšani ter jih ne svetujem obdržati za rejo.

*Vprašanje 14.* Kaj mi je storiti z deteljno njivo, na kateri je detelja tako poginila, da le tje in sem še kaka rastlina stoji? (J. P. v P. pri K.)

*Odgovor.* Ako je Vaša njiva taka, pa najbolje storite, da njivo preorjete, z brano prevlečete ter vsejete turšico za zeleno pičo ali pa oves z grahoro pomešan. Tudi zamorete še vsejati rž, ječmen, oves, ajdo za krmo itd. Kaj je najbolje primerno, to je odvisno od Vaših razmer in kateri pridelek najbolj potrebujete.

*Vprašanje 15.* Kaj bi storil, da bi malta v hlevu se ne krušila od sten? (H. J. v L.)

*Odgovor.* Ta neprilika se ne dá odpraviti stalno v hlevu, a če pomešate k malti saje iz peči ali dimnika, je taka malta potem mnogo bolj trpežna.

*Vprašanje 16.* Vsa goved v mojem hlevu pričela je pred mesecem kašljati, drugzega vzroka ne more biti, kot prehlajenje; kaj naj storim? (H. J. v L.)

*Odgovor.* Ako je kašljanje le prehlajenje vzrok, dajte Vaši govedi sredstva, ki imajo sladkor v sebi, na pr. strd. kuhano repo, peso ali korenje, varujte jo pred prehlajenjem, posebno pa branite ji piti mrzlo vodo in kašljanje bode kmalu izginilo.

## Kako vinu odvzeti duh po plesnobi.

Pred kratkim časom sem kupil sod vina, katerega sem slučajno, ne da bi vedel, pretočil v plesnjev sod. Po nekoliko dnevih se vino nastavi, bilo pa ni za piti, ker je imelo strašanski smrad po plesnobi. Ker mi je bilo žal za vino, katero je bilo prej jako okusno, sem skušal taistemu plesnobo na sledeči način odvzeti, kar se mi je tudi popolnoma posrečilo.

Nadrobil sem v dober, zdrav sod, na vsak hektoliter primeroma 1½ kilogr. bukovega oglja, na to oglje sem potem stočil smrdljivo vino in sod zabil, po preteku 24 ur sem vino pokušal in našel, da je taisto duh zgubilo, toraj sem ga zopet v dobro posodo pretočil, očistil in zabil. Ko potem čez tri dni zopet vino nastavim, je bilo taisto tako okusno ko prej, ko se je bilo ukusilo in popolnoma brez vsacega duha.

Ker bi znalo to ravnanje s plesnjevim vinom marsikateremu koristiti, jaz to s prošnjo objavim, da bi se tudi drugod skušnje na ta način naredile in potem uspeh v „Novicah“ razglasil.

A. P.

## Nova postava.

### Postava za živinorejce.

Da se slovenski konjerejci podučé, kaj določuje kranjska deželna postava, o spuščanju zasobnih žebcev za konjsko plemenitev, podamo jim jo tukaj po izvorniku stenografičnih zapisnikov:

### Z a k o n

z dné . . . . .

veljaven za vojvodino Kranjsko,

### o spuščanju zasobnih žebcev za konjsko plemenitev.

S pritrditvijo deželnega zbora Svoje vojvodine Kranjske ukazujem tako:

#### §. 1.

Kdor hoče svojega žebca, bodi-si za plačilo ali brez plačila, spuščati za plemenitev tujih kobil, dolžan je pred začetkom spuščalne dôbe prositi v to dopustila po naslednjih določilih.

Ako je žebec v posesti občine ali množine lastnikov, šteti je kobile, katere so last članov te občine ali te množine, za tuje kobile.

#### §. 2.

Kdor hoče svojemu žebcu prositi izbornega dopustila za bližnjo spuščalno dôbo, mora to vsaj do 1. de-